

παιδιάτικη ψυχή δὲ σπέννεται τὸ μῖσος γιὰ τοὺς φονιάδες του...

Ἄχ, οἱ δασκαλοὶ ἔπρεπε νὰ ταξιδεύουν βλοῖνα στὴν Πόλη, βλοῖνα!... Κ' ἔπρεπε στὰ ταξίδια τοὺς νάχουν ὀδηγὸ, ἔχι τὰ μουχλιασμένα κιτάπια τοὺς, μὰ τὸ λεβέντη τὸ Θανάση... Ναι, τὸ Θανάση νάχουν ὀδηγὸ τοὺς γιὰ ν' ἀγαπήσουν κι αὐτοὶ τὴ Ρωμισούνη, γιὰ νὰ κάψουν πιά νὰν τὴν πολεμοῦνε μὲ τὴν λύσσα Βουργάρικη...

*

— Ρίμπα-τσιρμπα! μούπε ὁ Θανάσης, δειχοντάς μου τὴ θάλασσα. Ρίμπα-τσιρμπα!...

— Τί λῆς, μωρὲ Θανάση;...

— Ρίμπα-τσιρμπα!... ἔακολούθησε γελώντας. Ρίμπα-τσιρμπα! Οἱ Βουργάροι... Τὰ γουρούνια... Ρίμπα-τσιρμπα... ἔβρεις, στὰ τετρακέσια... Ἦρθα νὰ πάρουν τὴν Πόλη... Ἦ μούρη τους!... Ἀπὸ τότε τὴν ὀρεγόντουσαν... Καὶ φτάσανε ἴσαμε δῶ... Κι ἄμα ἀντιχρόσανε τὴ θάλασσα, που δὲν τὴν ξέρανε, τὴν πήρανε γιὰ ψαρόσουπα... «Ρίμπα-τσιρμπα!... Δὴλ. Ψαρόσουπα!» ἀρχινήσανε νὰ φωνάζουν. Καὶ πέρασε μὲ τὰ μούτρα νὰ φάνε... Καὶ οἱ δικοὶ μας τοὺς ἀρχινήσανε μὲ τὰ ζύλικα καὶ τοὺς σκοτώνανε σὰ σκυλιὰ... Ρίμπα-τσιρμπα!... Τὰ γουρούνια!... Ψαρόσουπα... Νά, ψαρόσουπα!...

Γέλασε. Ἄν εἶτανε πωστό ἢ ὄχι, δὲ μ' ἐνίσταζε. Τὸ πιστέψα. Πιστέψα ἔτσι μούλεγε ὁ Θανάσης, γιὰ τὸ πιστέψα κι ὁ Θανάσης... Ἦ παραδοσὴ στὴν ψυχή τοῦ Θανάση, στὴ λαϊκὴ ψυχή, ἔχει ριζώσει σὰν ἱστορικὸ γεγονότος—κ' εἶναι ξελογιαστρα τῆς ψυχῆς καὶ φέρνει σὲ τρανταφυλλένια μεθῆσια ἢ ἱστορία τοῦ χιτίζεται πάνω στὴ λαϊκὴ παραδοσὴ.

— Σὰν αἴριο!... σιγίσειπε ὁ Θανάσης, καὶ γὰρ δὲ ζήτησα νὰ μοῦ συμπληρώσει τὴν κομμένη φράση του.

Ὁ σιδερόδρομος μᾶς περνοῦσε σιγὰ σιγὰ, ἀπὸ τὴν ἀριστερὰ.

— Ὅλο καὶ Ρωμισούνη δῶ! μούπε ὁ Θανάσης. Ὅλο καὶ Ρωμαίτικα σπιτία!... Οἱ ἀμοῖροι οἱ δικοὶ μας... Γύρω γύρω στὰ παλάτια τοῦ βασιλιά τοὺς στριμώχνουνται... Δὲν τοὺς πάει ἡ καρδιά νὰ φίσουν τὰ χῶματά τους!...

— Νά, καὶ τὸ Ἀρμένικο Πατριαρχεῖο!... Δικό μας εἶτανε μιὰ φορὰ... Μὰ καὶ τί δὲν εἶτανε δικό μας;... Καὶ ξέρεις πῶς μᾶς τὸ πήρανε; Μιὰ φορὰ, στὰ παλαιὰ τὰ χρόνια, κάποιος Σουλτάνος κατέβηκε δῶ μὲ τοὺς πασάδες του νὰ σεργιανίσει κ'

εἶδε τίς Ἀρμένισσες ποὺ κολυμπούσανε ὀλόγυμες στὴ θάλασσα καὶ τίς θάμαξες. Καὶ διάταξε νὰ τοῦ βροῦνε τὴν ὀμορφώτερη Ἀρμένισσα καὶ νὰν τοῦ τὴ φέρουν. Καὶ τοῦ τὴ βρήκανε καὶ τοῦ τὴ φέρανε. Καὶ τόσο φκαριστήθηκε ὁ Σουλτάνος, ποὺ εἶπε νὰν τοῦ ζητήσουν ὅ,τι θέλουν οἱ Ἀρμένηδες καὶ νὰν τοὺς τὸ δώσει... Καὶ τοῦ ζητήσανε αὐτὴ τὴν ἐκκλησιά μας γιὰ Πατριαρχεῖο τοὺς καὶ τοὺς τὴν ἔδωκε... Τόσες ἐκκλησιὰς μᾶς πήρανε οἱ Τούρκοι καὶ τίς κάμανε τζαμιά, μὰ μᾶς τίς πήρανε παληκαρσία, μὲ τὸ σπαθὶ τους. Μιὰ ἐκκλησιά μᾶς πήρανε οἱ Ἀρμένηδες, μὰ κι αὐτὴ μᾶς τὴν πήρανε μὲ τὸν ποδόγυρο... Σιχτίρ!

Σ' ἓνα παραθυράκι καθότανε μιὰ γριούλα καὶ κοίταζε στοχαστικὰ κατὰ τὸ πέλαγο. Τὴν πρόσεξα. Ἐαφιάστῃκα ὅταν ἄκουσα τὸ ὄνομα νὰ μοῦ λείει:

— Σὰν τί νὰ συλλογίζεται αὐτὴ ἡ γριούλα; Ὅα καρτερεῖ νὰ θοῦνε τὰ Ρωμαίικα καράβια νὰ πάρουνε τὴν Πόλη!...

— Κάτι τέτιο συλλογίζομαι καὶ γὼ! τοῦ εἶπα.

— Γιατ' εἶσαι Ρωμιὸς καὶ σὺ καὶ σὰ Ρωμιὸς συλλογίζεσαι!...

— Νά, ζυγώνουμε στὰ τεῖχιὰ... στοὺς ἑφτὰ Πύργους... Κοιτάξέ τους, φαίνονται ἀπὸ δῶ... Μέρτα τους... Ἐνας, δύο, τρεῖς... ἑφτὰ κουλίδες... Γεντὶ Κουλέ... Νὰν τὸ ξέρεις, ὁ Ἄη Γιάννης γυρίζει νύχτα μέρτα στὰ ρειπιασμένα τὰ τεῖχιὰ, καὶ θὰ γυρίζει βλοῖνα ὅσο νὰ τὴν ξαναπάρουνε τὴν Πόλη...

Ἄνατριχίσα. Ἦ φωνὴ τοῦ Θανάση ἔτρεπε ὅταν μού τάλγε, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἔτρεπε ὅταν τὰκουγα.

Φτάσαμε στὸ Γεντὶ—Κουλέ, κατεβήκαμε ἀπὸ τὸ τραῖνο καὶ τραβήξαμε πρὸς τὰ τεῖχη. Νά, μπροστὰ μας, ἡ σιδερένια πόρτα ἢ σκεδρωμένη—κι ἀπὸ πάνω της, στὸ μάρμαρο, ὁ δικέφαλος Βυζαντινὸς ἀετὸς μὲ τάνοιχτά του τὰ φτερούγια.

— Δὲ θέλει νὰ φύγει! μούπε ὁ Θανάσης.

— Οἱ Τούρκοι δὲν τὸν ἀφίσανε νὰ φύγει! τοῦ παρατήρησα.

— Μωρὲ, δὲ θέλει νὰ φύγει, σοῦ λέω!... Μᾶς καρτερεῖ νὰ ξαναρθοῦνε νικητὲς μιὰ μέρα...

Κ' εἶταν ἑτοιμος, ἂν ἔδειχα πῶς δὲν τὸν πιστεύα, νὰ μού σπάσει τὰ μούτρα μὲ τὴ σιδερένια του γροθιά!...

— Καλὰ, Θανάση μου, δὲ θέλει νὰ φύγει... Σὲ πιστεύω. Κι ὁ Θανάσης, ἡσυχασμένος πιά, ἀρχινήσε νὰ παγγέλλει:

Καὶ οἱ τριπλὲς οἱ πόρτες οἱ χρυσοὲς καὶ οἱ χαλκένιες πόρτες τρίζονα

τρίζονα σὰ νὰ βογγήξαν, καὶ χωρὶς κανένα γγίξιμο σάμπως μαγεμένε, διάπλατες, ἀπὸ μόνες τοὺς ἀνοίξαν!...

Ἄλοῖμονο! Ὅστε χρυσοὲς, οὔτε χαλκένιες οἱ πόρτες. Σκεδρωμένες οἱ πόρτες κι ὀρθάνοιχτες καὶ τὰ τεῖχιὰ ρειπιασμένα καὶ οἱ περὶφρανοὶ οἱ πύργοι ρημάδια καὶ οἱ κλιμακοῦδες πάνω στις πέτρες τοὺς!

— Νά, τὰ διπλὰ τεῖχιὰ... Βλέπεις;

— Ναι, βλέπω... Μὰ τί νὰ σοῦ κάνουν τὰ διπλὰ καὶ τὰ χιλιόδιπλα τεῖχιὰ ὅταν ἡ Πόλη εἶχε μέσα στὰ σπλάχνα της τὸν καλόγερο; Ἄπ' ἔξω ὁ Τούρκος κι ἀπὸ μέσα τὸ ράσο, πῶς θὲς νὰ μὴν πίσουνε τὰ τεῖχιὰ;

Ἔταν ἡ πρώτη παρατήρησις ποὺ ἀποκότῃσα νὰ κάμω κι ὁ Θανάσης εὐτυχῶς μού τὴ συχῶρεσε. Ἐτρεμα μήπως μού ἀπαντήσει μὲ τὴ γροθιά του

— Κάπου δῶ εἶναι καὶ τοῦ Ρωμανοῦ ἢ Πύλη...

Κάπου δῶ!... Εἶπα μέσα μου καὶ γλυκοψιθύρισα τοὺς στίχους τοῦ Παλαμά:

Κοντὰ στοῦ Ρωμανοῦ τὴν Πύλη πέφτει τὸ ἀλιόχωρο λιβάδι, τὸλόχιωρο, τὸλονθισμένο, κι ἀπὸ παντοῦ τὸ ἀπαλοζώνουν τῆς ἀνοιχτῆς τὰ περιβόλια καὶ σ' Ἀπριλίου τοῦ μήνα τὸ ἔβγα τὸ κάστερο ἀγνάντια τὸ μεγάλο, τὸ τριδιπλοθεμελιωμένο, κι αὐτὸ χλωρὸ κι δλάνθιστο εἶναι κισσοὶ κι ἀγγράμπελες καὶ δάφνες βραγιᾶς τὰ κάνουν ἔως κι αὐτὰ τὰ πολεμώχαρα μουράγια τὰ πυργατὰ.

— Ναι, βραγιᾶς τὰ κάνουν!... πρόστεσε ὁ Θανάσης. Δὲν κοιτᾶς; Καὶ τὸν τράφο τὸ μεγάλο ποδῶτανε γύρω στὸ κάστρο, μπροστὰν τὸν κάμανε!... Δὲ μοῦ λῆς: Πόσο ἔχει ὁ μήνας σήμερα;

— Εἰκοσοχτῶ τοῦ Μαγιοῦ!...

— Αἱ, λοιπὸν σὰν αἴριο μᾶς τὴν πήρανε!... Σὰν αἴριο πέρασε τὰ τεῖχιὰ αὐτὰ στὰ χεῖρά τους!...

Καὶ μούσφιξε τὸ χέρι. Καὶ τόνωθα νὰ τρέμει τὸ χέρι του. Κι ὅταν, τραβώντας κατὰ τὸ Βαλουκλὴ νὰ δοῦμε τὴ γούρνα μὲ τὰ μισοψημένα χρυσοφάρα τῆς Καλογριάς, περνούσαμε μὲ τ' ἀκάζι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πέραντα Τούρκικα νεκροταφεῖα, ποῦν' ἀραδιασμένα ὄζω ἀπὸ τὰ τεῖχιὰ, ὁ Θανάσης μουρμού-

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΘΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

§ 1

Κοινότητες.

Ὁ Κοινοτικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ρωμισούνης ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπ' ὅ,τι φαίνεται μὲ τὸ πρῶτο κοίταγμα. Ὅσο κι ἂν ἀνήκει ἢ μελέτη του σὲ ἄλλους κλάδους, δὲν μπιρεῖ νὰ μείνῃ ὅπως διόλου ἀπαρατήρητος μὴτ' ἔδῳ. Πρῶτο, ποὺ τὸν βρῖσκουμε κάμπσο βαθιὰ ριζωμένο μέσα στὸ εἶναι μας. Ὡς κοὶ στὸ δέκατο τὸν αἰῶνα ἀπαντιοῦνται ἀλάθειντὰ

* Ἦ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

του σημάδια. Ἦ καθ'αυτὸ ἀκμὴ του ὅμως, ὅση ἀκμὴ ἔδειξε, στάθηκε στοὺς καιροὺς τῆς Τουρκοκρατίας. Ἦ Πόρτα τοῦ πολιτικῆς τῆς εἶτανε νὰ μὴν πολυταράξη τὰ συστήματά μας, ἢ κοσμικὰ, ἢ ἐκκλησιαστικὰ, παρὰ νὰ τὰ φηγῆ ἔσο γίνεται ἡσυχὰ μέσα στὸ Κράτος, γιὰ νὰ μπορῆ τὸ ἔθνος νὰ δουλεύῃ ἀπέφραγα, καὶ νὰ πλερώνῃ πρὸ εὐκολα φόρους, ὅπως γιὰ τὰ ἔθνηκά μας κράταγε τὸν Κλῆρο ὑπεύθυνος, ἔτσι καὶ γιὰ κάθε ζέχωρη Κοινότητα τοὺς Δημογερόντους ἢ Κοτζαμπασήδες. Τὶ εἶδος δικαιώματα κ' ἐξουσιᾶς εἶχανε οἱ ἀρχόντοι ἐκεῖνοι, τί λογῆς ἢ κλογικὸι νόμοι καθιερωθήκανε στὴν κάθε ἐπαρχία καὶ στὸ κάθε νησί, πρέπει νὰ κοιτάζουμε ἄλλου νὰ τὰ βροῦμε. Ἐδῶ χρῆς μας εἶναι νὰ σημειώσουμε πῶς τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα κοινοτικὰ συστήματα δὲν καρποφορήσανε ὅσο ἔπρεπε. Ἐλεγες καὶ κάποια Πρόνοια μᾶς τὰ φύλαγε σὰν εἶδος ἔθνηκ φρούρια, γιὰ νὰ χρησιμεύουνε κέντρα σοβαρῆς ἐνέργειας γιὰ τὸν ἱερὸ τὸ σκοπὸ. Μὰ ἔχι μονάχα δὲ φάνηκε χρόνους καὶ χρόνους τέτοιος σκοπός, ἔχι μονάχα δὲν ὀργανιστήκανε τίποτα μελετημένα ἔθνηκ κινήματα ἐκεῖ μέσα, παρὰ σὲ πολλῆς Κοινοτικῆς, καὶ στεριανῆς καὶ νησιώτικῆς, ἀπαντοῦμε τόσες λογομάχες καὶ ραδιοργίες, ποὺ ἀναγκαζέτανε κάποτες ἢ Τούρ-

κικὴ ἢ Κυβέρνηση νὰνακατεῦεται γιὰ νὰ τοὺς χωρίξη.

Ὁ Τούρκος μῆτε τοὺς φοβήθηκε, μῆτε τὸν ὑποφύασθηκε ποτές τέτοιον κίντυνο, νὰ μαγερευτῆ δηλαδὴ ἄξαφνα ἱπαναττατικὸ κίνημα μέσα στις μοναδικῆς ἐκεῖνες ἰθνοφωλιᾶς, νὰ ξατλωθῆ, νὰ περιτυλλίξη τὸν Κυρίαρχο σὰ δῦχτι ὀλίθριο, καὶ νὰ τὸν πνίξη πρὶ νὰ τὸ νοῖωση. Καὶ πολὺ φρόνιμα ἔκαμε, ἀφοῦ δὲν ὑπαρχε τέτοιος κίντυνος. Ὑπαρχε ὅμως ἄλλος, καὶ τὸν ἐνοῖωσε. Νὰ μεγαλώνουνε δηλαδὴ οἱ Κοτζαμπασήδες, νὰ πλουτίζονε καὶ νὰ σηκώνουνε κεφάλι πρὸς τοὺς Πασάδες. Λοιπὸν κόψιμο τὸ κεφάλι τοὺς τέτοιων Κοτζαμπασήδων, καὶ δήμεψη τὴν περιουσία τους. Ἐφερνε αὐτὸ τὸ μέτρο καὶ κάποια πρόσδο. Τὴν ἔφιναν ἔπειτα ἐκεῖνη τὴν οἰκογένεια ἡσυχη, ἴσαμὲ νὰ πλουτίζονε πάλε. Τὴ σατανικὴ αὐτὴ πολιτικὴ τῶν Τούρκων οἱ δικοὶ μας εἶτανε βέβαια ἀνυπακούσιμοι νὰ τὴν πολεμήσουνε, καὶ τὴν πολεμήσανε. Ὅχι ὅμως μὲ τὴν μέθοδο ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω, παρὰ μὲ τὴν πρὸ εὐκολῆ, τὴν πρὸ ταπεινῆ, καὶ τὴν πρὸ κακοήθικῆς μεθόδου τῆς δωροδοκίας ὥστε τὰ θλιβερὰ ἐκεῖνα ἀργυρολόγηματα τῆς Πρωτεύουσας μὲ τοὺς Πατριαρχικὸς καὶ τοὺς Δεσποτικὸς θρόνους τὰ βρῖσκουμε καὶ στίς

ρισσά, εξακολουθώντας να μου σφίγγει το χέρι :

— Μά ακριβά την πλερώσανε τή νίκη τους !... Δέν κοιτάζεις πόσους από δαύτους σκοτώσαμε !....

Κείνη τή στιγμή, όπως είμουνα και γώ αποκαρτωμένος από τή συγκίνηση, τὸ πιστεύω πως βλοὶ αὐτοὶ οἱ τάφοι, πού πολλοὶ τους φανόντουσαν πὸς χτύς ἀνοίχτηκαν, εἶχαν ἀνοιχτεῖ σάν κέρσι, σάν τή μέρα πού οἱ Τούρκοι μᾶς πήρανε τήν Πόλην.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΜΑΝΝΑ ΜΟΥ!

Τὸ μῆλο πού εἶναι στή μηλιά τὸ παραγομένο Δέν πέφτει δὲ μαραινεται μῆδε πουλιά τὸ τρώνε....

Σιγοτραγουδῆσε. Ὅταν ἐστάθη κάτω ἀπὸ τὸν ἥσιο τῆς μουριᾶς ἕνα τζιτζικί ἐπαψε τὸ τραγουδί του Ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ κοίταξε σὲ ποῖο κλαδί τῆς μουριᾶς εἶναι καθισμένο. Ὁ μεσημεριανὸς ἥλιος ἀνάδινε ἀπὸ τὴ γῆ λιανίσματα. Ἡ μουριά ἐξέχυνε ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς μετ' μουρουδιά λειψόχλωρη. Ἐτσι ὅπως μύριζε ἡ ποδιά τῆς μετ' μουρούφλλα σάν τὰ σκόρπιζε ἀπάνω στήν καλκρωτὴ μετ' μεταξοσκουλικά. Κεῖνα ἀναδεδύονταν λιγομένα ἀπὸ τὴν ὁσμὴ τῆς χλωράδας, γλυστρουσαν στὰ ρεῖκινα κλαδιά, καὶ σήκωναν τὰ πεινασμένα στόματα ψηλά.

Τὰ μελιγγια του βούζιζαν, ὅπως τότε.

Τὸ τζιτζικί ξανάρχισε τὸ τρέμουλο τραγουδί του. Τὰ φύλλα τῆς μουριᾶς ἔθροταν σ' ἕνα διαβατικὸ ἀγεράκι. Ἐτσι ἐφύσηξε στὴ γαρουφαλιά τοῦ παραθυριοῦ τῆς τὴν ἡμέρα πού τοῦοψε ἕνα γαρουφαλο καὶ τοῦ τῶδωσε λέγοντάς του : Καὶ τοῦ χρόνου. Κι ἄκουε τὸν ἀργαλιό τῆς πού δούλευε. Ὁ παίζε στὰ χέρια τῆς γλήγορα τὴ σάιτα, γιατί χτύπαε τὸ χτένι γοργά. Ἀκούοιχε μετ' προσοχὴ τὸ χτύπο. Ἀπὸ τὸ παράμερο ζωμάχι, τὸ σπιτάκι μετ' τὸ φούρνο ἀπόξω, ἀκούστηκε γυναῖκα φωνή : Κούνα σου λέω τὸ παιδί, πού χαράμι τὸ ψωμί πού τρώε.

Νὰ πάει στὸ μαγαζάκι, νὰ πιεῖ ἕνα κρασί, καὶ νὰ τὴν περιμένει πού θὰ περάσει τὸ δειλινὸ νὰ πάει στὴ βρύση ; Ὅχι, νὰ σταθεῖ ἐκεῖ καλύτερα. Νὰ καθίσει στήν πέτρα πού ἦταν πλαῖ στὴ μουριά. Ἐκεῖ στήν ἰσιάδα ἦταν ἡ μεριά τῆς χορεύτρας κιάλα. Πόσες φορές χόρεψε στίς γιορτές.

Ἐκάθισε χωρὶς νὰ κοιτάξει κατὰ τὸ σπιτί τῆς. «Κούνα σου λένε τὸ παιδί». Ἄ δὲν τοῦδινε τὸ γαρουφαλο. Καὶ νὰ τοῦ εἰπέ κιάλα : Καὶ τοῦ χρόνου — Νὰ πάει στὴ βρύση ;

Μετ' γυναῖκα ἐπέρασε κρητῶντας ἕνα καλάθι στὸ χέρι. Τὸν κοίταξε, καὶ χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς Ποιδὸς ξέρει τάχα τί νὰ βάνει μετ' τὸ νοῦ τῆς καὶ τούτη. Ἄκουε τὰ βήματά τῆς πέρα κατὰ τὴν χορεύτρα, ὡς πού ἐχάθηκε μετὰ στίς ἐλιές.

Τὰ μελιγγια του βούζιζαν. Στὸ λιανίσμα τοῦ ἥλιου, ἀπάνω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, στίς βιτερές φράχτες, στίς λυγιές καὶ στὸ χῶμα, θερρούσε πὸς ἔδλεπε νὰ φτερουγίζον κατὶ ἀνέρεχ φτεράκι, σάν τίς λεφτερίδες τοῦ ξεπταμένου μεταξοσκουληκιοῦ, δταν τὸ ἀπανάστησε. Τὰ μεταξάκινα τους ἀνέμιζαν στὸν ἥλιο κίτρινοχρῶσαφα κι ἀχυριά.

Μιὰν ἀνάσα πάλι τοῦφερε τ' ἀγέρι σάν ἀπὸ τὰ μουρούφλλα. Θυμῆθη τὴ φορεσιὰ τῆς. Τὸ ἱδρωμένο τῆς πρόσωπο κείνη τὴν ἡμέρα, πού ἦταν — ἔτσι τοῦ φάνταζε τὴν ὥρα — σάν τὸ δροσάτο ρόδι. Κάτω ἀπὸ τίς ἀντηλιές, μέσχα στὰ χαμόκλαδα, καὶ κάτω ἀπὸ τίς ἐλιές, ἐσπύριζε κατὶ σιγὰ στὴ γῆ σὰ ρύζι. Κ' ἔστερα τῶδλεπε σάν τὰ ροιδόσπειρα. Ἦταν γιατί ἐγλάριζαν τὰ μάτια του ; Στίς ἐλιές βέβαια ἀπὸ κάτω ἐλιάνθη ἐπερτε.

Τὸ μῆλο πού εἶναι στή μηλιά τὸ παραγομένο Δέν πέφτει δὲ μαραινεται μῆδε πουλιά τὸ τρώνε....

Τοῦ φάνηκε πὸς κάποιος τὸ τραγουδῆσε. Ἡ τοῦ ξανάρθε στὸ νοῦ νὰ τὸ φιλοτραγουδήσει ; Ἀκρουμάστηκε στὴ σιγαλιά τοῦ μεσημεριοῦ. Ὁ ἀργαλιὸς ἐδούλευε. Ὁ ἥλιος ἀναλύγωνε τὰ κλαρικά καὶ τίς ἐλιές. Τὸ τζιτζικί μονότονα ἐτραγουδῆσε, μετ' μιὰν ἀργὴ νότα, τερετιστική. Ἐταίριαζε μέσα του λόγια μετ' τὸν ἦχὸ τοῦ τζιτζικιοῦ. — Νὰ σοῦ εἰπῶ Λένη μυστικὸ.... — Τί μυστικὸ ; δὲν ἐχοῦμε καὶ μυστικά.... — Γιὰ τὸ γαρουφαλο.... — Γαρουφαλιές πολλές εἶναι στὸν τόπο.... —

Ἐκοίταξε τὴν πασχαλίτσα κατακόκκινη, μετ' μαῦρα κεντιδία στὰ φτερά. — Καὶ τὸ γαρουφαλο τότε γιατί μοῦ τῶδωσε ; Καὶ μοῦ εἶπε : — «Καὶ τοῦ χρόνου». — Καὶ τὰ μάτια του ἀκλουθήσαν τὴν πασχαλίτσα ἀπάνω στὸ ξερὸ κλαδί, πού τ' ἀνέβηκε ὡς τὴν κορφή, τέντωσε τὰ φτερά τῆς σὰ γιὰ νὰ πετάξει, καὶ πάλι τῆκλεισε. Κατέβη τὸ κλαδί, καὶ χάθηκε στὰ ξερὰ λιόφυλλα.

Νὰ κοιτάξει στὸ παραθύρι ; Κοίταξε κατὰ τὴ θάλασσα. Στὴ λωυτὴ ἀσημέ-

νια πλάκα τὰ μάτια του θαμπόθησαν.

Ἄ, δὲ φύσει καὶ λίγο !

Νὰ φύγει ; Τὰ πόδια του καρτωμένα στὴ γῆ, τὸ κορμί του κολλημένο στὴν πέτρα. Ὁ ἥλιος ἀραθύμοσε τὸ αἷμα του ; Μὰ τί ἔχει ; Τὸ φῶς του ποτε θαμπόνηται, καὶ ποτε τέλεια μουχρώνει. Καὶ ὁ ἀργαλιὸς ἐπαίξε, κι ἀκούγονταν σὰ χτύπος τῆς καρδιάς τοῦ μεσημεριοῦ. «Τὸ κουνάει ἡ δόλια μὰ δὲν κοιμάται»....

Νὰ πήγαινε στὴ βρύση ; Μὰ κείνο τὸ νερὸ τρέχει σὰ δάκρυ. Λιγότεψε. —

Τὸ τρώνε τ' ἀλάφ.... καὶ ψωφ....
Τὰ ἀκού.... καὶ ἡμερῶ....

Ἡ χορεύτρα ἔρχισε νὰ στριφογυρῆσει. Θόλωνε ἕνας κύκλος χωματένιος, καὶ κύκλωνε σάν ἕνα λιχνίσμα σταριοῦ.... Ἔστερα γινόταν ἄλωνι, ἄλωνι γλομάτο ἀστάχυα. Τ' ἄλογα ἐγύριζαν, γοργοαλώνιζαν. Καὶ κείνη καταμεσήμερα τὰ σαλάγα μετ' μιὰ βίτση. Κι ἐτρεχε ζωπίσω ἀπὸ τ' ἄλογα. Ἐπειτὰ ἀπόστασε καὶ δέψικε. Καὶ ἡ βρύση τρέχει λιγιστό. — Δὲν ἔκαμε καλὰ νὰ μὴν πάει στὴ βρύση. — Κείνη λαχνασμένη φώναξε : Εἶναι μάννα νερὸ στὸ λαγνί ; — Γεῖα σου εὐλογημένε, εἶπε ὁ παπᾶς διαβαίνοντας — Τὰ στάχυα, τὰ στάχυα ἦταν, τ' ἄγανα τοῦ σταχυοῦ στὰ μαλλιά τῆς. — Ἄ, ψαρή, ντέ. — Πὸς γυρίζει στ' ἄλωνι — χωρὶς γεμενὶ θὰ ἠλιοψηθεῖ. — Νὰ σοῦ εἰπῶ Λένη μυστικὸ. — Τί μυστικὸ — γιὰ τὸ γαρουφαλο — στὸν τόπο εἶναι γαρουφαλιές πολλές. — Γεῖα σου εὐλογημένε μου, εἶπε ὁ παπᾶς περνώντας. Ψαρή !....

Ὅταν σηκώθηκε φύσε. Ἐτριψε τὰ μάτια του. Τὰ βήματά του παραστράτιζαν. Πλανήθηκε κατὰ τὸν Ἐλαιῶνα, κατὰ τὸ ἀκρογιάλι. Πού βράδουσε ! Γυρίζοντας σὰ νύχτοσε καλὰ γιὰ τὸ σπιτί, εἶπε νὰ περάσει κάτω ἀπὸ τὸ δικὸ τῆς, προφυλαχτά. Καὶ περνώντας δὲ σήκωσε τὰ μάτια του κατὰ τὰ παραθύρια. Μιὰν ἀντιφεγγιά ἀπὸ φῶς ἐπερτε στὴ γοργή. Βέβαια θὰ ἦταν τὸ λυχνάρι πού ἔκαιγε, καὶ ἡ πόρτα τῆς σκάλας θὰ ἦταν ἀνοιχτή. Στὸ ἀγκωνάρι τοῦ σπιτιοῦ σάν ἔφτασε ἄκουσε κουβέντα στὴν πέτρινη σκάλα ἀπόξω. Θέλησε νὰ κοινοσταθεῖ. Τὰ μελιγγια του βούζιζαν. Δὲν ἐστάθηκε, παρά περνώντας ἀργὰ ἄκουσε. Ἀντρίκια ἦταν ἡ φωνή.

— Τὸν πατέρα του λές ; Τὸν ἤξερα. Καλὸς ἄνθρωπος.

— Μὰ ἀπὸ τί πέθανε ; εἶπε γυναῖκα φωνή.

Κοινότητες μετ' τοὺς Δημογερόντους, τουλάχιστο τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Μοριά. Ἀφίνομε τίς καταδρομὲς, τίς ἐξορίες, καὶ τοὺς φύλακισμούς τοῦ παθαίνανε πολλοὶ τους ἐξαιτίας τῆς ζούλικας τους μετ' τοὺς Δεσποτάδες.

Παρατηρήθηκε ὅμως πὸς σὲ μερικά ὀρεινὰ μέρη τῆς στεριάς, καὶ σὲ μερικά νησιά, καὶ μάλιστα νησιά πού δὲν εἶχανε Τούρκους μῆτε Πασάδες, πρὸς ἐρρίζουνταν ἀπὸ τὸν Καπετὰν Πασά καὶ τὸ Δραγομένο του, ἐπίασε βαθύτερες ρίζες ἢ καλοτυχιά, ἢ πλοῦτος κ' ἢ ἡσυχία. Τὰ νησιά ἐκεῖνα, ἀν καὶ δὲ σώσανε νὰ μᾶς ἐγκαινιάσουνε ἐρ' ἐαυτοῦ τους τὸν Ἄγωνα, βρεθήκανε ὅμως, καθὼς ξέρουμε, τόσο πλοῦσια καὶ τόσο γυμνασμένα ἀπὸ τὴ ναυτική τους πείρα, πού σταθήκανε πολύτιμα βοηθήματα δταν ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς Φιλικῆς Ἐτακρίας.

Τοῦ φαίνεται τοῦ ἱστορικοῦ μᾶς σάν παράξενο, πού ἐνῶ στίς ἐφορες πεδιάδες τῆς στεριάς δὲν πολυπροκόβανε οἱ Κοινότητες, ὅμως ἀπάνω σὲ ξερὰ κι ἄγονα βράχια πολλές φορές, καθὼς εἶπαμε, πρόδεψαν κ' ἐγίναν πᾶμπλουτες. Ἐτσι καὶ στὰ νησιά. Ἐξὸ στὴ Χίο, πού εἶχε πρόνοια, δλα τὰ μεγάλα νησιά μαραινόντανε, κι ὡς τόσο ἡ Ἰδρα, τὰ Ψαρά καὶ ἄλλα ξερωνήσια πλουτίζανε. Τὰ ποδίνει αὐτὰ στοὺς

λιγότερους Τούρκους σ' εὐνοϊκὲς συμφωνίες μετ' τὴν Κυβέρνηση. Ὁ καθαυτὸς λόγος ὅμως μᾶς φαίνεται πὸς εἶναι ὁ γνωστὸς ὁ φυσικὸς νόμος πού οἱ κάτοικοι τέτοιων ἄγονων τόπωνε βγαίνουν πάντα καλλίτεροι δουλευτάδες, πὸς οἰκονόμοι, πὸς γεωνοῖι, καὶ μετ' πὸς ἀντρίκιο χαραχτήρα. Αὐτὴ εἶναι ἡ σπουδαιότερη αἰτία πού πλουτίζανε κι ἀναδειχτήκανε τὰ μέρη ἐκεῖνα. Οἱ ἄλλες αἰτίες φαίνονται δευτερεύουσες.

Δὲν εἴλεπαν ὡς τόσο μῆτε ἀπ' ἐκεῖ οἱ διχόνοιοι καὶ τὰ μαλλώματα. Δὲ θὰ εἶταν Ρωμιόσύνη ἐν εἴλεπαν.

Ἄς κοιτάξουμε τὴν μερικὴ Κοινότητα ἀπὸ τίς ἀξιοσημειώτες.

2 2

Μαδεμοχώρια κι Ἀμπελάκια.

Τὰ δώδεκα χωριά καὶ τὰ τρακότα ἐξήντα χωριουδάκια τῆς Χηλιδικῆς μετ' τὰ περίφημα μεταλλεῖα τους, τὰ παμπάλαια καὶ τὰργυροφόρα, ἀποτελοῦσανε εἶδος δημοκρατικὴ ὀλιγαρχία μετ' τοὺς δώδεκά τους ἀντιπρόσωπους πού μαζεύονταν κάθε χρόνο καὶ διαλέγανε τέσσερεις Βενίηδες νὰ κυβερ-

νοῦνε καὶ νὰ δικάζουνε. Ἐνας καὶ μονάρχος Ἄγιος πατοῦσε τὸ χῶμα τους, ὑποχρεωμένος κι αὐτὸς νὰ κοῦη τὸ λόγο τους. Τὰ δούλευαν τὰ μεταλλεῖα γιὰ λογαριασμό τους, πλερώνοντας χρονιάτικὸ δόσιμο στὴν Κυβέρνηση, 220 ὀκάδες ἀσήμι. Μ' ἄλλους λόγους οἱ Τούρκοι, ἀπὸ φιλαργυρία, κι ἔχι βέβαια ἀπὸ ἀγάπη λευτεριάς καὶ δικαιοσύνης, ἀφίνανε νὰν-θοβολῆ μέσα στὸ Κράτος τέτοια μικρὰ Ἐλβετία. Δὲν εἴλεπαν ὡς τόσο τὰναπόφευγα παρατρέγωδα τῆς Τούρκικης προστασίας. Πρῶτο δυστύχημά τους στάθηκε τὸ λιγότεμα τοῦ ὀλικοῦ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα. Ὅχι τάχα ἐπειδὴ λιγοστέψανε τὰ κέρδη, μὰ πού δὲ θὰ τοὺς πίστευε ἡ Κυβέρνηση πὸς λιγοστέψανε ! Πρὸς νὰ τὸ μολογήσουνε λοιπὸν τῆς Πύλης, ἀγόραζαν τὰλλαρα, τὰλλωναν, καὶ τῆς τὰ παραδίνανε φόρο, νὰ μὴν τὴν κάμουνε κι ἀνεκατεφτῆ στὰ σωτερικά τους. Κ' ἐβγάζαν τίς ζημιές τους ἀπὸ τὴ γεωργία. Δεύτερο κκι θλιβερώτερο πάθημα τῆς Χαλκιδικῆς εἶτανε ἡ τελικὴ τῆς καταστροφὴ στὸ μεγάλο τὸ Κίνημα.

Ἀκόμα πὸς μαγευτικὴ καὶ πὸς φωτισμένη δημοκρατία συστήθηκε στ' Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας, κατὰ τὸ βουνὸ τῆς Ὀσσας, μετὰξὺ Λάρισσα κι ἀκρογιάλια. Ἄλλος μελισσώνας αὐτὸς πού ἡ Πύλη

— Ξέρω και γώ από τί πέθανε· λένε πως πούν-
τιασε και τότε γύρισε σέ χτικιά.

— Ότι και να λένε μάνα εγώ στο είπα. Ά-
κούστηκε μέσα από τό σπίτι ή φωνή της δυνατά να
λέει.

— Καλά, εμείς μιλάμε, δέν είπαν οί άνθρωποι
και τίποτα, είπε ή μάνα της.

— Ναί παιδί μου, μπά, τί να είπούμε. Είπε
ή άλλη γυναίκα φωνή.

— Πηγαίνετε στο καλό χριστιανοί μου, ξανάει-
πε κείνη. Και μία πόρτα εβρόντηξε ύστερα.

Μπαίνοντας στο δρόμο που πήγαινε στο σπίτι
του αναστέναζε βαρσιά. Στη φράχτη του κήπου στα-
μάτησε· τὰ μελίγρια του βουίζανε.

Ή μάνα του τον περίμενε στην πόρτα. Και
χεράμενη του είπε σαν τον είδε.

— Τί έγινε παιδί μου σήμερα δλι μέρα ;
Δέν ήμπόρεσε ν' αποκοιθεϊ. Μπήκε στο σπίτι,
και τον ακολουθούσε ή μάνα.

— Τί έχεις παιδί μου ; γιατί είσαι έτσι χλωμός ;

— Μάνα μου ! μάνα ! ξεφώνησε βουρκωμένος,
έριξε τὰ χέρια του στους ώμους της κι έγερσε τό
κεφάλι του στα στήθια της.

Ύστερα κλάματα πνιγμένα.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

*Ένα μεγάλο περιβόλι
λογιάζω πάλη την Έλλάδα,
Νερά παντού και δεντροϊόκιους
και πούλνδα και πρασινάδα.*

*Άπάνου ή άναλαμπή του Ήλιου
πούναι ο πιδ νέος και αρχαίος θεός της,
τριγύρω της κήματα και αόρες,
χρωμάτων μουσικές δμπερός της.*

*Και κάτω απ' τό ιερό λιοπύρι,
γλυκομελαχροινές μαννάδες,
χαμογελώντας να κεντούνε
μελλούμενες, τρανές Έλλάδες,*

*και ροδομάγουλα παιδιά
νιογέννητα στην άγκαλιά τους
απ' τὰ ούρμασμένα να βυζαίνουν
σταφύλια—τραγανά βυζιά τους.*

Παρίσι 1908

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

δέν τον πείραξε, για τον ίδιο πάντα λόγο. Είναι
γνωστά τάπλοϊκά τους συστήματα, τὰ βιομηχανικά
και συνάμα Σπαρτιατικά. Έπειδή δυό φορές όρμη-
σαν της Λαρίσσας οί Τούρκοι να τους ληστέψουν,
και δυό φορές με τό τούφεκι τους έδιωξαν οί Άμ-
πελακιώτες. Τούρκον Άγά δέ γνώρισε ή Κοινότη
έκεινη στα καλά της τὰ χρόνια. Έκλωθαν οί γυ-
ναίκες, έθαφαν τὰ νήματα οί άντρες, και δυόμιση
χιλιάδες δέματα βαμένο νήμα τὸ χρόνο φορτωνότανε
στους Εύρωπαϊκούς Κλάδους που είχανε συστημέ-
νους. Όλα συντροφικά, όλα κανονισμένα με τους πιό
πραχτικούς σοσιαλιστικούς όρους, έπειδή ο καθένας
έφινε τὰ κεφάλαιά του στην κοινή βιομηχανία, κι
ανάλογα κέρδιζε, με περισπούς όμως, για να μην
παρακερδίζουνε οί πλούσιοι. Ός κ' οί κοινοί εργάτες
συντρόφευαν κ' έβαζαν τις οικονομίες τους στο κοι-
νό τὸ Κατάστημα. Κ' έπειδή μεγαλύτερο μοίρασμα
από δέκα τὰ εκατό δέ συχωριότανε, μέσα σε δυό
χρόνια μονάχα διπλώσανε τὰ κεφάλαια.

Οί άνταποκριτάδες της Εύρώπης έπρεπε πάντα
να είναι Άμπελακιώτες, και ναλλάζουνε κάθε τρία
χρόνια. Την άνώτερη διοίκηση την είχανε τρεις Άρ-
χηγοί, που υπογράφανε κιόλας μόνοι αυτοί. Από
τους ξενιτεμένους πάλε υπογράφανε άλλοι τρεις στη

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Ό ουθέτης που πρωτιπαρουσιάζει σήμερα μικρό
μέρος της αρχής του έργου του όνειρέφτηκε να
φτιάξη μιαν άληθινά εθνική μουσική βασισμένη απ'
τη μια μεριά στη μουσική των άγνων μας δημοτι-
κών τραγουδιών και στολισμένη από την άλλη,
με όλα τὰ τεχνικά μέσα που μας χάρισε η άδιά-
κοπη εργασία των προδεμένων στη μουσική λαών
και πρώτα πρώτα των Γερμανών, Γάλλων, Ρούσων
και Νορβηγών.

Για να κατορθώση τὸ όπωσδήποτε αρμονικό
επιχτόδεμα των άνόμοιων άφτων στοιχείων, ο τεχ-
νήτης βρήκε σωστό να στριχτή στη ζωντανή μας
φιλολογία σαν τον άνθοπλέχτη που κόβοντας κλω-
νάρια απ' τὸνα και τ' άλλο δέντρο πλέκει τὰ λογής
λογής λουλούδια του.

Και δέ θέλει να πη πως τὸ ανακάτωμα των
στοιχείων άφτων πάντα κατά τον ίδιο τρόπο πρέ-
πει να γίνεται· κάθε άλλο μπορεί πολλές φορές ο
Έθνικός χαρακτήρας πολυ θαμπά ή και καθόλου να
ξεχωρίζη, όπως μπορεί κ' ή τέχνη και τὰ στολίδια
τόσο να κάνουν στην άπλότη του δημοτικού τραγου-
διού που πολυ δύσκολα να ξεχωρίζονται τάχναρια
τους. Άφτό δέν έχει τίποτις να κάνει! και κατά πως
ο ποιητής είναι λήφτερος να γυρίψη την έμπνεσή του
έκει που τή βρίσκει, πότε στις εθνικές τις παραδόσεις
και πότε στα παγκόσμια προβλήματα, έτσι κ' ο
Μουσικός πότε πιό σιμά στην Έθνηκή τή Μούσα θα
πίση και πότε στην Εένη τή Μαστόρισσα.

Έδω ανάγκη να σημειωθῆ πως ο τεχνίτης που
πρωτοπαρουσιάζεται σήμερα αποριβγει να δανειστή
μελωδίες τὸ δημοτικὸ μας τραγουδιών στην εργα-
σία του, μόνο που τὰ θέματά του σε μερικά του
μεγάλα έργα (Ρωμαίικη Σοίτα, Μπαλάντες κτλ.)
και οί μελωδίες του σε μερικά από τὰ τραγούδια
του έχουν χτιστή άπάνου στο ρυθμό, στις κλίμακες
και στο χαρακτήρα τὸ δημοτικὸ μας τραγουδιών,
γιατί βρίσκει πως τὸ συστηματικό δάνεισμα από
εθνικές μελωδίες πολυ λίγο βοηθάει στο ζετύλιγμα
της εθνικής μουσικής· έτσι κ' ο Τσαϊκόφσκη κ' ο
Ρουμπενσταϊν, αν και στα έργα τους κανεις πολυ
συχνά άπαντάει Ρουσσικές δημοτικές μελωδίες, δέ
λογαριάζονται για άληθινά εθνικοί μουσικοί μπρὸς
στους νεώτερους άφου πρώτος ο Γκλίνκα είχε δείξει
τὸ δρόμο, τὸ Ρίμπκυ, Κορσακόφ τὸ Μπαλάκιρεφ, τὸ
Μουσόργκι, τὸ Μποροντίν, τὸ Ντραγομίρσκυ και τὸ

μαθητή τους τὸ Γλάζουνοφ, που λιγοστά άπα-
τινάς σ'αφτους Ρούσσικές εθνικές μελωδίες, μα που
πάντα εξαγναντέβει ένα κομμάτι της εθνικής ψυχής.
Κι' άφτό πρέπει να είναι ο σκοπός κάθε άληθινά
εθνικής μουσικής, να χτίση τὸ Παλάτι που θα θρο-
νιάση ή εθνική ψυχή!

Τώρα αν για τὸ χτίσιμο του παλατιού του με-
ταχειρίστηκε ο τεχνίτης και ξένο ύλικὸ κοντά στο
ντόπιο, δέ βλάφτει φτάνει τὸ παλάτι του να είναι
θεμελιωμένο σε Ρωμαίικη γῆς, κανωμένο για να τὸ
χαρούνε Ρωμαίικα μάτια, για να λογαριάζεται καθα-
ροαίματα Ρωμαίικα παλάτι.

Ό,τι όμως κ' αν αρχίση κ' ο,τι κ' αν κατα-
πιστή ο τεχνίτης, ένα δέν μπορεί να παραβλέψη:
τη Ζωή· για δάφτο εθνική μουσική είναι άδύνατο
να βλαστήση δίχως να ποτιστή βιβιά από την
εθνική τή Ζωντανή τή γλώσσα του λαού.

Μπορεί τινάς κ' έτσι να όριση τὸ σκοπὸ της
μουσικής να δίνη ζωή στα όνειρα άπο τή μια τή
μεριά και να παραστοίγη τή ζωή σαν όνειρο
από την άλλη· για να τὸ κατορθώση όμως άφτό
πρέπει, ε,τι κ' αν τή συντροφίβη στο παρουσιασμά
της τὸ έξωτερικό (γλώσσα στη φωνητική, ύπόθεση
και γλώσσα στη δραματική, πρόγραμμα στην προ-
γραμματική όργανική μουσική) πάντα ζωντανὸ και
άβιαστο να είναι· έτσι που ο νους του άκροατή δί-
χως να κουράζεται με περιττὸ δουλιὰ να γίνεται ο
νους ο ίδιος ένα με την καρδιά που να καταλα-
βαίνη και να αίστάνεται μαζί για να εξαγναντέψη
τὸ υπερκόσμιο που πρέπει να κλεινη μέσα της κάθε
άληθινά μουσική.

Είναι φανερό λοιπόν που για τους αίσθητικούς
άφτους λόγους ή καθαρέβουσα ιδίχως ν' αναφέρω
τους τεχνικούς που μας εμποδίζουνε να την παρα-
δεχτούμε με τὰ ν' ης κί φσ της που δυσκολέ-
βουνε τρομερά την έχτέλειση) με την ψέφτική της
την τεχνητή τή ζωή κατά πως δέν έστάθηκεν άξια
να θρέψη μια δυνατή φιλολογία, έτσι δέ θα σταθῆ
ποτές άξια να θρέψη και μια δυνατή μουσική (ή
τέχνη που μετά τὰ γράμματα έχει τή στενότερη
σκέση με τή γλώσσα), κ' όπως ή φιλολογία μας
τότε μόνο άντρώθηκε όταν ξεφυγε από τὰ πνιχτικά
βρόχια της καθαρέβουσας, έτσι κ' ή μουσική μας
τότε μόνο θα φτάση σε κάποιο ύψος όταν ακολου-
θήση τὸ μεγάλο δρόμο της άλήθιας που μας έδειξε
ο ποιητής του «Ταξιδιού» και πεταξῆ με τὰ φτερά
τὰ μεγάλα που χάρισε της Ρωμισόνης ο ποιητής
του «Δωδεκάλογου τον Γύφτου».

Άθήνα Θεριστής 1908

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Βιέννα, που εΐτανε ο μεγαλύτερος Κλάδος. Κατά-
ντησε με τον καιρό να διπλασιαστή ή άξια τὸ με-
τοχών της Άμπελακιώτικης Έταιρίας.

Λύσανε μ' αυτόν τον τρόπο μεγάλο οικονομικό
πρόβλημα χρόους πριν ξεφυτρώση σε πιό προχωρη-
μένους τόπους, — μιὰ φούχτα Άμπελακιώτες! Τέ-
τοια στάθηκε ή δύναμη του Ρωμιού όταν τὸβαζε
στο νου του να μεγαλουργήση.

Επέσανε και τ' Άμπελακία και ρημωθήκανε
λίγους χρόνους πριν την Έπανάσταση. Πρώτος κί-
τιος φαίνεται να εΐτανε ο Άλῆς, δεύτερος ο Άγγλι-
κός ο συναγωνισμός, τρίτος και μεγαλύτερος, ή δι-
χόνοια άναμεταξύ τους, που ξεσπασε τέλος και τους
χώρισε σε δυό φατρίες. Μ' άλλους λόγους, ή πολι-
τική τους άσυστασία άφάνισε τους καρπούς της έμ-
πορικής τους μεγαλοφυίας.

Άς ρωτήσουμε τώρα. Πως γίνεται, ή ιδίη ή
φυλή που τόσο ταχτικά και δίκια και συστηματικά
όργάνιζε κ' έφαρμοζε τέτοιους φωτισμένους έμπορι-
κούς νόμους· που μας έβγαζε και τότες κι άργότε-
ρα, κι ως τὰ σήμερα ακόμα μας βγαζει, μάλιστα
σε ξένους τόπους, διαξασμένα παραδείγματα έμπορι-
κής μεγαλοπραγμωσύνης, — πως έτυχε και δέν κα-
τόρθωσε, μήτε στα πολεμικά της κινήματα, μήτε

στην εθνική της πολιτική, μήτε σ' αυτή την κοι-
νοτική της πολιτική να κολουθῆ τους ίδιους κανό-
νες, συνέργεια, δικαιοσύνη, άγερπη προσοχή κ' ί-
νέργεια, θυσία, άφοσίωση; Πως τυχαίνει ως τὰ ση-
μερα να βλέπουμε τόσο καλά κυβερνημένα έμπορικά
Καταστήματα, και τόσο έλεεινά κυβερνημένη πα-
τρίδα;

Θα μας έλεγαν ίσως πως οί Έμπόροι λόγου χά-
ρη των Έλληνικών Άποικιών είναι κάτι πιό άν-
θρωπισμένοι από τους άλλους. Μα οί άκούραστοι κ'
οί μεθοδικοί εκείνοι δουλευτάδες των Άμπελακιών
είταν άνθρωποι της ίδιας ζύμης και της ίδιας άνα-
θρεψῆς καθώς οί πολεμικοί κ' οί πολιτικοί άρχηγοί
έλοτρόφυρά τους.

Άλλοι θα μας άπολογιόντανε πως εμείς πάντα
βγήκαμε καλοί έμπόροι, ποτές όμως φρόνιμοι πολι-
τικοί, έπειδή τὸ φυσικό μας γυρέει μάλλον εύτυχι-
σμένο νοικοκεριὸ παρ' εύτυχημένη πατρίδα. Κι αυ-
τός μισός λόγος μῆς φαίνεται, έπειδή ή φιλοπατρία
του Έλληνα έγινε παροιμία.

Τέλος πάλε θα μας ξεηούσε πως του λείπει
του Ρωμιού ή παιθαρχία. Να όμως που την έδειξε
την παιθαρχία στ' Άμπελακία, να που τή δείχνει
και στα σημερνά τὰ μεγάλα τὰ Καταστήματα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΒΡΑΔΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΥΘΕΤΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

- 1) Πρωτοβάρεμα και διπλόφουγγα (σε έφτα φωνές) για δύο πιάνο.
- 2) α) Νυχτιάτικο
β) Σα μενουέτο } για πιάνο
- 3) Τραγούδια
α) Πατινάδα (Καλομοίρης)
β) Τραγουδάκι (Μαλακάσης)
γ) Στην άνιμη καρφωμένα (Μαλακάσης).

4) Ρωμαϊκή σουίτα για μεγάλη όρχήστρα, αφιερωμένη του μεγάλου Δασκάλου της Ρωμοσύνης Ψυχάρη (βόλεμα για δύο πιάνο από το σουίτη).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ : Από τα παραμύθια της γριάς.

» ΔΕΥΤΕΡΟ : Σάν παιχνίδι και σά να-νούρισμα.

» ΤΡΙΤΟ : Από τόν Έρωτόκριτο και τήν Άρατούσα.

«Νόητες πολλές τούς πόνοους στο παραθύρι λέει κι ώρες σωπούν δυας μιλόυν κι ώρες σωπόνας κλαίει,

» ΤΕΤΑΡΤΟ : Σά χορός και σά χωρατό.

» ΠΕΜΤΟ : Το Παλάτι (Ποίηση Παλαμζ και Ψυχάρη).

5) Πατινάδα για πιάνο.

Ο πύργος της Άθώρητης (Μαλακάσης)

6) Τραγούδια

β) Η λάμια (Κ. Παλαμζ).

γ) Οι δύο διαλαλητάδες (Μ. Καλομοίρης).

7) Τρεις μπαλάντες με πιάνο

α) Από τις «orientales» του V. Hugo.

β) «Κι άπ' τών παθών τή θέληση πάντα θέ βγαίνει Έχου πνοή, παράνοο, άν από λύρα».

(Κ. Παλαμζ—Πατριδες:»).

γ) Κινη' ο Χάρος κ' έφτασε στο άτι ναβαλάρης Μαίρας είναι, μαίρα φορεί, μαίρα είναι έλλογό του, μαίρα λουλούδια πέφτουνε τριγύρω άπ' τ'ό πλεύρο του.

(Δημοτικό τραγούδι).

8) Τραγούδια

α) Μολιδιώτισσα) (Α. Πάλλης)

β) Ρουμλιώτισσα)

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για τήν Άθήνα Δρ. 8.— Για τίς Έπαρχίες Δρ. 7
Για τό Έξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τίς Έπαρχίες δεχόμεστε και τμήμηες (2 Δρ. τήν τρι-μηνία) συντρομής.

Κανένας δε γράφεται συντρομητής ά δε στείλει μπροστά τή συντρομή του.

10 λεπτά τό φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, Ομόνοια, Εθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Άκαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντίκρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μίλα τή γλώσσα σου!—“Ολα προσωπικά.—
“Ο σεμνότυφος τύπος.—“Η μουσική βρα-
διά.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ πήγε τήν περασμένη βδομάδα στην Πάτρα για τή «εγκαίνια» τής καινούριας Έκκλησίας τ' Άγιου Άντρέα. Έκει κοντή σπάνη άλλου παρουσιάστηκαν μπροστά του και οι πρόεδροι τών «συντεχνιών». Ο Βασιλιάς ρώτησε Ένας από δούτους ποιανής συντεχνίας πρόεδρος είναι, και κείνος τού απάντησε: «Τών παντοπωλών, Μεγαλειώτατε».

— Τι θά πει τών παντοπωλών; ρωτάει ο βασιλιάς.
— Νά, πώς να σάς τό πώ, μουρημόρας αυτός, τών μακαλάηδων.

— Έτσι μπράβο, τού λέει ο βασιλιάς. Μίλα τή γλώσσα σου.

Και ξεκολούθησε κατόπι ή κουβέντα.
Έκείνη τή στιγμή ο βασιλιάς μας μίλησε σάν αληθινός βασιλιάς της Ρωμοσύνης, κ' έρεπε τό λόγο του αυτός να τόν άκούσουν εκείνοι που άδραξαν τήν καθαρεύουσα και τήν κάθησαν επίσημη γλώσσα τού ομορφισμένου τού Κράτους.

Ο ΒΟΚΟΤΟΙΟΥΛΟΣ εΐτανε ο ύπουργός που κάθε μέρα ταχτικά τρία χρόνια τώρα οι φημερίδες μας τον βρίζαν για άθροπο άρχαρχήτιστο, ρευματιόλογο, άσυνείδητο και τά τέτλια. Μόλις όμως διαδόθηκε πως άποφάσισε να παραιτηθεί μονάχος αυτός άπ' όλους τούς άλλους ύπουργούς, έΐδαμε τό θάμα ν' ανεβάξεται από τίς Έθιες τίς φημερίδες στα μεσούρανα, να παίνεται κολακευτικώτατα, και να χαραχτηρίζεται σως ο μόνος έχων άκέρειον χαρακτήρα και μεγαλόφωνα συνείδηση.

§ 3

Ναυτιλία.

Άφίνει έδώ μια στιγμή ο δδηγός μας τίς κοι νότητες τής Στεριάς, και περνάει στις νησιώτικες με τή ναυτικά μεγαλεία τους, που και βίβαια τούς ταιριάζει ξεχωρη περιγραφή, άφου άπ' εκεί βγήκανε οι λαμπρότεροι τρωισμοί τής νίας ζωής. Κατόπι πάλι ξαναρχεται στη Στεριά. Δέν του χαλνούμε τή σειρά του, άφου τίποτε δέν κερδίζουμε αλλάζοντάς τήνα. Με χαρά μας μάλιστα έρχόμεστε τό γληγορώτερο σ' αυτό τό στοιχείο τής εθνικής ενέργειας, τό ευγενικό και τό δοξασμένο. Και τό λέμε ξεπί τηδες ευγενικό, επειδή οι νησιώτες έδειξαν τή πιδ άρχοντικά προσόντα τής Ρωμαϊκής φυλής, λεβεντιά, θυσία, άκείρανη άφειδία, από τήν πρώτη πρώ τη στιγμή που παρουσιάστηκανε στο θέατρο τού Ξαναγεννημού.

Εΐχανε όμως και καλλίτερες ευκαιρίες για να πολιτίζουνται οι θαλασσινοί μας. Όλεμερίς κι ολοχρονίς μέσα στον κόσμο βρισκόντανε. Όλεμερίς άκούγανε και βλέπανε και μαθαίνανε. Τούς χαμογέ-

Τί έχει γίνει λοιπόν ;
Οι φημερίδες μ' αυτά και μ' αυτά θέλουμε να τόν πείσομε αληθινά να παραιτηθεί, ελπίζοντας πως τήν παραιτησή του θ' άκολουθήσει γενική μεταρρύθμιση τού ύπουργείου κ' έτσι θα μαλακοθούνε κανένα χαρτοφυλάκιο όρισμένα πρόσωπα που ύποστηρίζονται από τίς φημερίδες μας για όρισμένα προσωπικά συμφέροντα.

“Ολα λοιπόν προσωπικά σε τούτο τό βασίλειο και τίποτε” άλλο.

Η ΣΑΛΩΜΗ τού Όσκαρ Ουάιλντ, τό δυνατό δραματάκι τό μεταφρασμένο στη δημοτική μας από τό συνεργάτη μας Ν. Περιώτη, κατηγορήθηκε άνήθικο και λίγο έλειψε να έμποδιστεί τό παίξιμό του στο θέατρο τού Συντάγματος. Τό κατηγορήσαν οι γνωστές φημερίδες τής ρουτίνας με άρχηγό τίς «Άθήναι» τού Πάπ.

Φαίνεται πως ή καθρευσταστική ψυχή, έχει όλες τίς μούχλες πάνου της και τίς πρόληψεις για όλες τίς εκδήλωσεις τής κοινωνικής ζωής.

Τό θέατρο τό θέλουμε φόριο και σεμνότυφο καθώς θέλουμε και τή γλώσσα, και κάθε σημάδι ζωής τούς ξεφαιζει, τούς τρομάζει, και τούς άναγκάζει να φωνάζουν για τόν κίνδυνο που πλάκωσε στην κοινωνία μας.

Έμεις κι άλλοτες εΐπαμε τή γνώμη μας, πως θεωρούμε δηλαδή άνήθικα έργα κείνα που δέν έχουν τέχνη και αλήθεια μέσα τους, κείνα που είναι φόρια από σπαρτάρισμα ζωής.

Μά ή «Σαλώμη», είναι έργο από τή δυνατό τής παγκόσμιας φιλολογίας, κ' έπραξε έδώ πέρα να βρεθούν οι στενοκέφαλοι να τό χτυπήσουν για άνήθικο.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ σ' άλλη σελίδα τό πρόγραμμα τής μουσικής βραδιάς (να, έπιτέλους που μπορούμε να μπορούμε ρωμαίικα τό εκονταέρτο και τήν εΐσπερίδα) που θα δώσει τήν Άλλη Τετάρτη στη σάλα τού Ώδείου ο μουσικοσυνθέτης κ. Μανώλης Καλομοίρης, καθηγητής τής μουσικής στο Χάρκοβο τής Ρουσίας. Με τό πρόγραμμά του ο κ. Καλομοίρης και με τή «Άλγα λόγια» του που δημοσιεύουμε σε τούτο τό φύλλο, μας φανερώνει τόν αληθινό δρόμο τής εθνικής μουσικής. Τίποτ' άλλο δε θά γράψουμε. Και τό πρόγραμμά του και τή «Άλγα λόγια» του, μιλούνε άκριτά και θαρρούμε πως δε τι παραπάνου γράψουμε μετς δε θάχει καμιά σημασία. Τούτο μοναχά σημειώνουμε, πως στη «Μουσική βραδιά» θα τραγουδήσει και ή γλυκύφωνη κ. Σοφία Γεννάδη και θα παίξει πιάνο και ή κ. Καλομοίρη, διπλωματούχα τού πιάνου τού κονσερβατοούρ τής Βιέννης και άδερφή της κ. Αλεξάντρα Παπαδόσκου, που κι αυτή βρισκεται από μέρος στην πόλη μας.

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ,
είναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ για τό λαό και δέχεται καταθέσεις από μετά δραχμής κι άπάνω.
Σου πλερώνει τόκο 4 1/2 % και σου δίνει πίσω τή χρημάτα σου όποτε θέλησεις είτε δια είτε μέρος άπ' αυτά.

“Όσο πέφτει κι αυτός ο λόγος, κι άντικρίζουμε τήν τέταρτη-ξήγηση, τή συννησιμένα δηλαδή ξαναμασήματα τής σκλαβιάς και τής κακής άνατροφής που μας έδωσε! Όρίστε όμως οι Βουργάροι που εΐταν κι αυτοί σκλάβοι, ως τόσο και κυβερνούνε και κυβερνιούνται καλλίτερα! Πέφτει λοιπόν κι ο τέταρτος ο λόγος, κι Άλλη ξήγηση δε μας μνήσκει παρά μια, και καθαυτά ψυχολογική.

Εΐπαμε στην άρχή κάπου πως ο Ρωμίδς είναι μάταιος. Έδώ τό βρίσκουμε άνάγκη να ποσώσουμε τόν όρισμό και να ποΐμε, μάταιος, ζουλιάρης, φιλόπρωτος, μυιγιόγγιχος. Συστατικά που ποτέ δε θα τόν πολυπειράζουμε στο έμπόριο. Μπορεί μάλιστα και να τόν ωφελήσουνε. Όμως στα κοινά δε χωρούνε παρήμοιες άδυναμίες. Για λόγους που δέν είναι τής ώρας να αναλυθούνε, γίνονται στην πολιτική έλαττώματα, κακίες από τίς χειρότερες κι από τίς πιό όλίθριες.

Τάχουμε αυτά βίβαια κ' οι Άλλοι οι λαοί. Μά φαίνεται πως σ' έμάς τή φιλεψή ή μοΐρα μας μια όση παραπάνω, άλλίως δέν ξηγιέται γιατί δέν εΐ πικρατεί και στα κοινά μας ο όρθός ο νους, που γνωρίζουμε τόσο καλά να τόν έφαρμόζουμε σ' άτομικά μας συμφέροντα.

λασε κ' ή τύχη, και θησαυρίσανε πλούτη σημαντικά τούς καιρούς εκείνους. Έχει να κάνει κι αυτό. Οι δύστυχοι οι στεριανοί τέτοια καλά δέν τή ξέρανε στα βουνά τους. Από μια και μονάχη πηγή τραβούσανε αυτοί, από τήν πηγή τού τυραννισμένου τους τόπου.

Έχουμε λοιπό νησιώτικες και παραθαλασσινές Κοινοτήτες, Έθρα, Σπίτες, Ψάρα, Κάσσο, Θήρα, Παλαξείδι, Κρανίδι. Άπ' αυτά θάγγίζουμε μερικώς τώρα τώρα. Στο μεταξύ άς κοιτάξουμε λίγο τή ιστορία τής Ρωμαϊκής τής ναυτιλίας. Άκούγοντας και διαβαζοντας τή έργα της στον Έθνικό Σηκωμό, σά να μισοξεχνούμε τή παλιά της, κ' έτσι σά να μας φαίνεται πως άξαφνα ξεφύτρωσε ή θαλασσινή αυτή δύναμη και μας γλύτωσε. Άπ' όσα όμως δηγηθήκαμε παραπάνω φανερώνεται πόσο γερά βαστίοτανε πάντα αυτή ή δύναμη, πρῶτα πρῶτα με άπλό, άκίφαλο κι άνοδήγητο ύλικό, καθώς τόδε λόγου χάρη σπούς θαλασσοπολέμους Λίπανθου και Τσεσμέ, που πολεμούσανε οι ναύτες μας με πλερωμή σάν τούς άρματωλούς, και κατόπι με σάμπως πιό ταχτικό οργανισμό, καθώς φανερώθηκε στα καταδρομικά έκείνα κινήματα τού Μητρομάρα και τού Λάμπρου Κατσώνη. Τό ξετόλιγμα λοιπόν τού ναυτικού μας

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΣ

Ο κ. Γρ. Ξερόπουλος σ' ένα από τα σοφά και χαριτωμένα βδομαδιατικά γραμματάκια του πού ως Παίδων γράφει στη «Διάπλαση τῶν Φαίδων» συμβουλεύει τάπονηρεντα παιδιά, σάν πονετικὸς τάχα πατέρας, νάποφεύγουν τοὺς δυὸ γλωσσικοὺς σκοπέλους (τὴ γλώσσα δηλ. τοῦ Μιστριώτη καὶ τὴ γλώσσα «τοῦ ὄχλου, τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ χωρίου») καὶ ν' ἀρμενίζουμεν στὴ γαλήνια γλωσσικὴ θάλασσα πού ἀρμενίζει τώρα τελευταία μετ' ἰσὴ ἐπιτυχία καὶ ἠ ἀφεντιά του.

Ο κ. Ξερόπουλος — κι ἄς μὴν τοῦ κακοφανεῖ—εἶναι δικολάβος, δεινὸς δικολάβος, τόσο δεινός, πού λίγο ἀκόμα καὶ θὰ μετ' τραβοῦσε καὶ μένα μετ' τὸ μέρος του, ἂν δὲν τὸν ἤξερα. Φαντασθῆτε τώρα τὰ φτωχὰ τὰ παιδιά τί ξεγέλασμα ἔχουνε νὰ πάθουν! Τοὺς τὸ συμβουλεύει ὁ κ. Ξερόπουλος («Αὐτὴ εἶναι ἡ συμβουλή μου»). «Κ' ἐγὼ αὐτὸ κάμνω» καὶ τοὺς τὸ συμβουλεύει μέσο τῆς «Διάπλασης», τῆς ἀγαπημένης «Διαπλάσεως» μας, μετ' τὰ μικρὰ τῆς μυστικὰ καὶ τὰ ξεσπαθώματά τῆς καὶ τὰ δημοψηφίσματά τῆς καὶ τῆλλα χυδαῖα πενταρολογήματά τῆς!... Λοιπὸν εἶσι πρέπει καὶ νὰ γίνει. Ο κ. Χατζιδάκης «σοφὸς γλωσσολόγος». Ο Ψυχάρης, ὁ Παλαμᾶς καὶ οἱ ἄλλοι πού δουλεύουν πλάι τους, ὑπερβολικοὶ, σχολαστικοὶ, ἀκαλαίσθητοι καὶ καμιά φορά γελοῖοι καὶ ἀνόητοι. Καὶ φρόνιμοι καὶ σοβαροὶ καὶ μετ' ἰσὴ, μονάχα ὁ κ. Ξερόπουλος καὶ ὁ κ. Ἄλ. Δελμούζος, πού τώρα τελευταία (ἄφεριμ! ἄφεριμ!) βάλθηκαν κι αὐτοὺς νάναπτύξουν ἐπὶ τὸ «παιδαγωγικώτερον» στήν «Ἀκρόπολη» σὲ σειρά ἀρθρὰ τίς γλωσσικὲς ἰδέες τοῦ κ. Ξερόπουλου.

Κόπος χαμένος νὰ συζητᾶει κανεὶς σοβαρὰ μετ' τὸν κ. Ξερόπουλο, διὰ μάλιστα ξέρετε γιατί σήμερα γράφει εἶσι καὶ γιατί πρόπερσι ἔγραφε ἄλλιώτικα στὸ «Νουμᾶ», εὐχαριστώντας μάλιστα, σὲ κάποιον ἄρθρο του, καὶ τὸν Ταγκόπουλο πού τοῦ διόρθωνε τὰ γλωσσικά του λάθια. Κεῖνο μονάχα πού πρέπει νὰ μολογήσω εἶναι πὺς μᾶς πολεμάει παληκαρία ὁ κ. Ξερόπουλος καὶ δὲ μοιάζει, ἀλοίμονο, μετ' μερικὸν δικόν μας πού ἀπαντώντας στὰ χυδαιολογήματά του (γιατὶ χυδαιολογήματα καθαρὰ εἶταν ἢ τάχα κριτικὴ του στὰ «Παναθηναία» γιὰ τὰ «Ρόδα καὶ Μῆλα» τοῦ Ψυχάρη) φοροῦνε

στο:χάειο τελέστηκε περίπου καθὸς τὸ στεριανό, πού κι αὐτό, καθὸς εἶδαμε, πρῶτα πρῶτα ἔβγαλε μιστωτοὺς πολεμιστὰδες, καὶ κατόπι κάπως ὄργανισμένα κινήματα, ὅσο κι ἂν εἶταν ἀκόμα ἀσύστατα κι ἀσκοπα. Μᾶλλον λόγους προγυμναζότανε τὸ ἔθνος στεριᾶς καὶ πελάγου τὸ ἴδιο. Οἱ θαλασσινοὶ ὡς τόσο εἶχανε τὸ δέκατο ὄγδοο αἰῶνα κι ἔλλο πλεονέκτημα πού δὲν τὸ χαιρόντανε τὰ βουνήσια τὰ δέρφια τους, — τὴ ρούσικη δηλαδὴ προστασία. Πλεονέκτημα πού τοὺς τὸ παραχώρησε ἡ Ρουσία γιὰ τοὺς ἐμπορικοὺς λόγους πού ζηγῆταμε παραπάνω. Μέσα σὲ καθε Συθῆκη μετ' τὴν Τουρκία ἔβαζε ὁ Μοσκοβίτης κι ἕνα ἄρθρο γιὰ τοὺς ἐμπόρους «τοὺς ἐξαρκάμενους ἀπὸ τὴ Ρουσία», μετ' πού ἀλήθεια τὸ Ρούσικο τὸ ἐμπόριο ἐξερτιότανε ἀπὸ δαύτους. Τοῦ κάκου τοὺς καλόπιανε ἡ Τουρκία καὶ τοὺς ἔταζε τὴν ἴδια καὶ μεγαλύτερη προστασία. Αὐτοὶ ἀνεβάζανε πάντα στὰ πλοία τους τὴ ρούσικη τὴ σημαία. Ὅχι βέβαια ἀπὸ φιλορουσισμό, παρὰ ἐπειδὴ τοὺς σύφερνε κι αὐτονοῦς. Σωστὴ πολιτικὴ μετ' σωστὰ ἀποτελέσματα. Κι ὅμως δὲν πολιτεύτηκε μετ' τέτοια φρονιμάδα ὅλο τὸ ἔθνος.

ποντηγαρισμένη περούκα καὶ πᾶνοννε, σὰ μισοχρονιάτικοι ἱππότες, νὰ χορέψουνε μενουέτο μετ' ἀρκοῦδες.

Ο κ. Ξερόπουλος μᾶς χτυπάει γερά καὶ μᾶς ἀξίζουσι οἱ κλωτσιᾶς πού μᾶς δίνει. Γιατὶ ἐμεῖς μετ' τὴ νερόβραστη καὶ σαχλὴ καὶ ραγιαδικὴ πολιτικὴ μας ξαναγκάσαμε ἕναν τόσο ἄκακο κ' εὐγενικό κ' ἐπιφυλακτικό ἀθροπᾶκο νὰ κλωτσιᾶει σὰ μουλάρι. Ἐμεῖς. Καὶ νά, ὁ τρίτος σκοπέλος πού χτυπάει πᾶνον του καὶ καραβοτσακίζεται τὸ ζήτημά μας. Ὁ τρίτος σκοπέλος εἶμαστε μεῖς οἱ ἴδιοι, πού ἂν πολιτευόμαστε πὺς παληκαρία, πὺς συστηματικά, πὺς ὄξω καὶ πὺς πέροα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας, ὁ κ. Ξερόπουλος θάχε λουφάζει ἀπὸ καιρὸ καὶ τὰ παιδιά τῆς «Διάπλασης» σήμερα δὲ θάκούγανε τίς γλωσσικὲς θεωρίες του μετ' θὰ διασκεδάζανε μετ' τοὺς χωρατάδες του καὶ τὰ δηγήματά του.

Νά, κ' ἕνας εὐκόλος τρόπος νὰ τὸν ξεφύγουμε (ἂ βροῖσκουμε πὺς πρέπει νὰ τὸν ξεφύγουμε) τὸν τρίτο σκοπέλο. Πολλοὶ ἀναγνώστες τῆς «Διάπλασης» εἶναι δημοτικιστὰδες: τὸ ξέρομε πολὺ καλά αὐτό: τὸ μολογᾶει κι ὁ ἴδιος ὁ κ. Ξερόπουλος («Ἀνποῦμαι παρὰ πολὺ νὰ βλέπω παιδιά τῆς Διαπλάσεως φανατισμένα διὰ τὸ ἕνα μέρος ἢ διὰ τὸ ἄλλο. Προχθὲς ἔπεσε στὰ χέρια μου μιὰ ἐπιστολή φίλου μας ἐντελῶς μαλλιαρῆ»). Λοιπὸν τὰ παιδιά αὐτὰ νὰ γυρίσουν πίσω τὴ «Διάπλαση», καὶ νὰ δηλώσουν μετ' ἕνα εὐγενικό γραμματάκι τους στὸν κ. Παπαδόπουλο γιὰ ποιὸ λόγο δὲ θέλουν πᾶ νὰ τὴν παίρουν. Τὸ ξέρομε, σὲ μερικὸν κούφιο δόντι κατάντησε ἡ «Διαπλάση», μετ' τὰ κούφια δόντια πρέπει νὰ τὰ βγάξει κανεὶς κι ἄς πονέσει. Δίγη παληκαρία χρειάζεται. Τὸ ἴδιο νὰ γίνει καὶ μετ' τὰ «Παναθηναία». Γράφουν τίποτα ἀδιάντροπα (σάν τὴν τελευταία χυδαιολογικὴ τοῦ κ. Ξερόπουλου) κατὰ τῆς Δημοτικῆς; «Κύριε Μιχαηλίδη, μὴ μᾶς ξαναστεῖλετε τὸ φύλλο, κι ἄς ἔχουμε πλερώσει καὶ τὴ συντρομὴ» σὰς τὴ χαρίζουμε.

Καὶ θὰ δῆτε ἀμέσως τὸ ἀποτέλεσμα. Ο κ. Παπαδόπουλος τῆς «Διάπλασης» εἶναι πολὺ καλὸς ἔμπορος. Γιὰ νὰ κερδίσει ἕναν καινούριο συντρομητή, μεταχειρίζεται τόσα πρόστυχα μέσα πού καὶ μονάχης θὰ ντροπύοντανε νὰ τὰ μεταχειριστοῖ. Ἐμπορος καλὸς εἶναι κι ὁ κ. Μιχαηλίδης. Ο κ. Ζητουνιάτης του τρέχει καὶ γυρίζει νύχτα μέρα, ὅπου ὑπάρχουνε Ρωμιοί,

Ἐἶχανε λοιπὸν ὅλη τὴν ἐμπορικὴ συγκοινωνία στὰ χέρια τους οἱ δικοὶ μας. Τί παράξενο ἔσωρετήσανε τόσα πλοῦτη στὴς στέρες τῆς Ἰθάκας! Βοηθήσανε κ' οἱ πολέμοι τοῦ Ναπολέοντα μετ' τοὺς ἀποκλεισμούς του, κ' εἶσι τὰ ρωμαίικα τὰ καρβῖα ὄργωναν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τίς θάλασσες. Κάποτες χτυποῦσανε καὶ τὰ πεπρατικά πού ἔβραζαν τότες στὴ βορεινὴ Ἀφρική. Κέρδος κι αὐτό, ἐπειδὴ τοὺς γύμναζε. Τέλος, ἔβραζαν οἱ ἴδιοι τους πεπρατικά δοκιμάσματα, καθὸς μετ' λύπη μας εἶδαμε, ζητώντας νὰ βλάψουνε τὴν Τούρκικη ναυτιλία.

Μᾶς φέρνει ἰδῶ κάμποσους ἀριθμούς ὁ ἱστορικός, ἀβέβαιους ὅμως κι ἀναπόδεικτους, τῆς ναυτικῆς μας στατιστικῆς τῶν καιρῶν ἐκείνων. Δουλεῖα του αὐτῆ, καὶ δὲν ἀνακατευόμαστε. Ἐκεῖ πού θὰ νκατευοῦμε μετ' τὸ δίκιο μας εἶναι ὅταν καμαρώνει τὴ φιλοτιμία πούδειξαν οἱ θαλασσινοὶ μας βραγίζοντας τὰ πλοῖα τους μετ' ὀνόματα τῆς κλασσικῆς ἱστορίας. Ὁρατῆ κι αὐτὸ βέβαια, κ' εὐγενικό. Ἀκούστε ὅμως μετ' τί τρόπο τους παινεῖσι τοὺς φιλότιμους νησιώτες. Συναρμολογοῦσανε, λέει, τὸν παλιὸ τὸν Ἑλληνισμό μετ' τὸν καινούριο, ὅχι ὅμως τὸν Ἑλλη-

«ἔχων δύο πῆρας» — τὴ μιὰ γιομάτη μετ' Δημοτικὴ καὶ τὴν ἄλλη γιομάτη μετ' Καθαρεύουσα. Θέλεις μῆλον ἔπαρε, θέλεις κωδῶνιν. Κ' εἶσι φαρεύονται καινούριοι συντρομητὰδες.

Συλλογισθῆτε λοιπὸν: Ἄν αὐτοὶ οἱ κύριοι πού τόσο ἀγωνίζονται καὶ ἰδρώνουνε νὰ κερδίσουν ἕναν καινούριο συντρομητή, ἂν αὐτοὶ οἱ κύριοι χάσουν ξαφνικά πέντε δέκα μαζί ἀπὸ τοὺς παλιούς τους, δὲ θὰ βάλουν ἀμέσως χαλινάρι στὴ γλώσσα τοῦ κ. Ξερόπουλου;

Μιλᾶμε σοβαρὰ, πολὺ σοβαρὰ κ' ἔχετε ὑποχρέωση νὰν τάκούσετε τὰ λόγια μας, ἂν ἐπιθέτε τί θὰ πεῖ ἀγῶνας κι ἂν θέλετε νὰ δουλέψετε σοβαρὰ. Ἀλλιώτικα ἀφίστε τὴν Ἰδέα σὲ κείνους πού ξέροννε νὰν τὴ διαφερέτουν μετ' παληκαρία καὶ μετ' θυσιᾶς. Γιατὶ ὁ ἀγῶνας μας, τέττα χρειάζεται. Ἀνηφορικὸς ὁ δρόμος τοῦ Ἀγῶνα μας καὶ γιομάτος ἀγκάθια. Ὁ ἄλλος ὁ δρόμος, πού μᾶς δείχνουν οἱ κ.κ. Ξερόπουλος καὶ Δελμούζος, εἶναι στρωμένος μετ' δημοσιογραφικὲς ρεκλάμες, μετ' εὐκόλα χειροκροτήματα, μετ' μεγάλο ξόδεμα τῶ βιβλίου σας, καμιά φορά καὶ μετ' ἔδρες Πανεπιστημιακῆς. Ἄν τὰ δρέγουμε τὰ τέττα, δρῖστε! Ὁ κ. Ξερόπουλος κι ὁ κ. Δελμούζος εἶναι ἔτοιμοι νὰ σᾶς δώσουν τὸ χέρι καὶ ἢ «Ἀκρόπολη» προθυμώτατη νὰ σᾶς ἀνακηρύξει μεγάλους ἄντρες καὶ φιλολογικοὺς παιδαγωγούς, ἀναπνεύσαντας εἰς τὴν Γερμανίαν τὰς νεωτέρους (!!!) ἰδέας.

M—M—A.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σὲ λίγες μέρες ὁ γνωστός καὶ ἀξίος συνεργάτης τοῦ «Νουμᾶ» φίλος μας κ. Ἡλ. Σταῦρος μᾶς παρουσιάζει σπουδαία φιλολογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἐργασία. Τὸ χρυσὸ καὶ ἀξέτιμητο βιβλίο τοῦ Πλούταρχου ἀπερὶ παιδῶν ἀγωγῆς θὰ τάπολεψουμε σὲ μιὰ ὁμορφὴ καὶ πιστὴ μετάφραση. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Σταῦρου θὰ πιάσει μεγάλο τόπο στὴ φιλολογικὴ μας ζωὴ. Ἐνας πρόλογος καὶ ἕνα ἀφιέρωμα στὰ παιδιά τῶ δημοτικῶ σχολείων εἶναι ἀρχὴ τῆς μεγάλης ἀξίας τοῦ βιβλίου τούτου, πού ἐλπίζουμε πὺς καθε φαμελιά θὰ φροντίσει νὰ τὰγοράσει καὶ εἶσι ὁ μεγάλος παιδαγωγὸς τῶν ἀρχαίων χρόνων μας θὰ μπεῖ μετ' νείκ ζωὴ, μετ' νέους πόθους: τὲ καθε σχολεῖο, σὲ καθε πλουσιόσπιτο καὶ σὲ καθε καλύδα.

νισμό τοῦ καιροῦ τους, παρὰ τὸν κατόπι, ἐκείνονε δηλαδὴ πού μᾶς ἤθεε σάν πεθάνανε! Θέλοντες νὰ πῆ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας τὸν Ἑλληνισμό. Τὸ πὺς ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ καιροῦ τους εἶτανε πὺς μεγαλύτερος καὶ πὺς λαμπρὸς ἀπὸ τὸ σημερινό, δὲ μοιάζει νὰ τὸ παραδέχεται ἰδῶ πέρα, ἐπειδὴ τοῦ χαλνέει τίς δασκαλικὲς θεωρίες του, πού γιὰ χάρη τους κταντάει νὰ πρκασταῖνη τοὺς ἠρώους μας εἶδος μισοῦς Ἑλληνας, ἂν ὄχι καὶ βάρβαρους, πρὶ νὰ στεγνώτη καλὰ καλὰ τὸ μελάνι πού μᾶς ζουγράφει τὰ εὐγενικά τους φρονήματα.

Σὲ τέτοιες ἀντιλογίας κι ἀλογίας ξεπέφτει ζητώντας καὶ καλὰ νὰ μᾶς πείρη πὺς σήμερα κι ὄχι σ' ἐκείνους τοὺς χρόνους βροῖσκουμε τὸν ἀληθινὸ τὸν Ἑλληνισμό. Ὁ ἴδιος ὁ ἱστορικός πού μόλις μερικὲς σελίδες πίσω μᾶς ἔλεγε, γράφοντας γιὰ τὸ Σουλῶτικο δρᾶμα τοῦ Ζέλογου, «Θυσία καταπληκτικὴ, ἢν οὐδέποτε θέλουτιν ἐνοήσει αἱ παροῦσαι ἐκνευρισμένα γενεαί! !»

Μὰ τέτοια θλιβερὰ καὶ συνάμα γελοῖα μπορούσαμε νὰ βροῖμε τόσος πολλὰ, πού καλλίτερα νὰ μείνουμε κοντὰ στοὺς θαλασσινοὺς μας.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ